

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Aan de Voorzitter van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
Den Haag

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20061
Nederland
www.rijksoverheid.nl

Onze Referentie

BZDOC-324742632-55

Datum 9 december 2021

Betreft Rapportage economische missies en bezoeken, eerste helft 2021

Bijlage(n)

5

Geachte voorzitter,

In deze brief informeer ik uw Kamer over de economische missies en bezoeken die plaatsvonden in de eerste helft van 2021.

Evenals de missies in de tweede helft van 2020 (Kamerstuk 34 952, nr. 38 d.d. 16 juni 2021) hebben de handelsmissies met bewindspersonen ook in de eerste helft van 2021 volledig digitaal plaatsgevonden. Hiermee is opnieuw een alternatief geboden voor de fysieke handelsmissies onder begeleiding van kabinetsleden. Hoewel digitale handelsmissies geen volledige vervanging kunnen bieden, zijn zij uitgegroeid tot een waardevol alternatief, zeker in tijden waarin het zakelijke reizigersverkeer in sterke mate is ingeperkt. In mijn recente Kamerbrief voortgangsrapportage Handelsagenda d.d. 2 november jl. wordt uitgebreid ingegaan op de inzet van het kabinet ter ondersteuning van internationaal zakendoen in het afgelopen jaar.

Handelsmissies onder leiding van bewindspersonen zijn een belangrijk instrument van de economische diplomatie ter ondersteuning van de internationalisering van bedrijven en met name het MKB.

De digitale handelsmissies waarover in deze brief wordt gerapporteerd waren gericht op export- en investeringskansen en hingen samen met maatschappelijke uitdagingen in het buitenland. Op deze wijze is mede invulling gegeven aan het thema 'Verdiene met de SDG's', de duurzame ontwikkelingsdoelen, uit de Handelsagenda. In de deelrapportages over de missies wordt hier nader op ingegaan.

Kleinere sectorale missies die op (hoog)ambtelijk niveau geleid worden, helpen eveneens het MKB en kennisinstellingen om internationaal zaken te doen. Voorbeelden hiervan zijn een *Business Development*-watermissie naar Marokko in

april 2021, een innovatiemissie naar Taiwan in juni 2021 en *startup/scaleup* missies naar Canada in april en de VS in mei-juni 2021.

Zowel de grotere handelsmissies als de kleinere sectorale missies zijn grotendeels voorbereid door kleinschalige evenementen zoals webinars en zogeheten *Business Days/Weeks* in Nederland; bij een deel hiervan was het ook mogelijk fysiek bijeen te komen. Dergelijke evenementen en kleinere missies zijn vaak een opmaat naar de grotere handelsmissies die in deze rapportage aan bod komen.

Onze Referentie

BZDOC-324742632-55

Rapportage handelsmissies

Hieronder wordt gerapporteerd over virtuele handelsmissies met bewindspersonen naar de VS (Consumer Electronic Show/CES), Frankrijk, Japan, India, de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) en Oman, Duitsland en Zuid-Afrika¹. Tevens wordt hieronder gerapporteerd over twee innovatiemissies naar respectievelijk Frankrijk en Duitsland die op bewindspersoon-niveau werden geleid.

De Rijksdienst voor Ondernemen (RVO) evalueert alle handelsmissies die in opdracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken zijn uitgevoerd; bij grotere, multisectorale missies gebeurt dit enkele maanden na de missie door middel van een effectmeting onder de deelnemers. De resultaten voor de geëvalueerde missies (Japan, India, VAE, Zuid-Afrika) vindt u in bijgevoegde *factsheets*.

Sinds de zomer 2020 vinden missies merendeels in digitale vorm plaats: uit evaluaties blijkt dat dit een laagdrempelig goed alternatief is, zeker als door reisbeperkingen een markt niet fysiek bezocht kan worden. De digitale platforms die het hart vormen van een virtuele missie, zijn ook een goed middel om een missie gedegen voor te bereiden en om na afloop vervolgstappen te zetten. Zo legden de Nederlandse deelnemers aan de missie naar de VAE en Oman contact met 355 potentiële zakenpartners op het 'missieplatform'.

Tegelijkertijd zijn digitale missies geen volwaardig alternatief voor fysieke missies. Ondernemers wijzen erop dat fysieke missies betere mogelijkheden bieden om te netwerken en contracten te sluiten, hetgeen ook naar voren komt uit evaluaties². Daarom blijven ondernemers sterk hechten aan fysieke missies en bezoeken aan belangrijke markten zoals de Verenigde Staten, China, de opkomende markten in Azië en ook binnen de EU.

Het streven van minimaal 25% vrouwelijke deelname aan handelsmissies blijft ook bij digitale missies een punt van aandacht. Het percentage vrouwelijke deelnemers aan de geëvalueerde handelsmissies met bewindspersonen (Japan, India, Golfregio en Zuid-Afrika) ligt rond de 17% en is daarmee iets lager dan het gemiddelde van 19% van vorig jaar bij digitale missies. Een mogelijke verklaring

¹ De missie naar Zuid-Afrika werd geleid door de directeur-generaal Buitenlandse Economische Betrekkingen van het ministerie van Buitenlandse Zaken

² Volgens effectmetingen van RVO leiden digitale handelsmissies minder snel tot *deals* ("van contact naar contract"): 61% van de deelnemers aan recente digitale missies verwacht een *deal* te kunnen sluiten, bij fysieke missies (evaluatie RVO 2019) is die verwachting 75%. Tegelijkertijd is het bemoedigend dat ook bij digitale missies een substantieel aandeel van de deelnemers hoopvol is dat hun deelname waarde heeft voor een toekomstig contract.

kan zijn dat in de sectoren die met deze missies bediend werden (water, agro-voedsel, duurzame energie en slimme industrie) minder vrouwen werkzaam zijn. Wel werd de inzet op 25% vrouwelijke deelnemers bij de startup missies behaald en overtroffen in het geval van de *biotech* naar de Verenigde Staten (31% vrouwelijke deelnemers). Onder meer via de in 2019 gestarte Groei over Grenzen-campagne, bijeenkomsten met (vrouwelijke) ondernemersnetwerken en actieve dialoog met partners en netwerken over internationalisering is sprake van blijvende inzet om deelname van vrouwelijke ondernemers aan handelsmissies te stimuleren.

Onze Referentie
BZDOC-324742632-55

Het thema Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO) maakte integraal onderdeel uit van de digitale missies: bij de werving, door middel van de IMVO-toetsing voor deelnemers tot en met het programma en de evaluatie van de missie zelf.

Ook bij virtuele handelsmissies is sprake geweest van verbinding met de *Sustainable Development Goals* (SDG's). In de bijgevoegde verslagen van de missies wordt dit verder toegelicht: zo richtte de handelsmissie India zich op voedselzekerheid, water en hernieuwbare energie (SDG 2, 6 en 7), een ander voorbeeld is de handelsmissie naar de VAE en Oman, die zich richtte op kansen rondom 12 van de 17 SDG's.

Handelsmissies eerste helft 2021:

Verenigde Staten - Beurs Consumer Electronics Show (CES) 11-14 januari 2021

Virtuele missie o.l.v. staatssecretaris Keijzer, ruim 90 Nederlandse bedrijven (114 deelnemers)

Met de digitale missie naar CES 2021 heeft Nederland voor de vijfde keer deelgenomen aan de grootste technologie- en innovatiebeurs ter wereld, die normaliter in Las Vegas plaatsvindt en jaarlijks ca 170.000 deelnemers uit 160 landen bijeenbrengt. De missie en het digitaal landenpaviljoen waarmee Nederland zich tijdens de CES presenteerde, stond volledig in het teken van 'Tech Solutions for Global Challenges' met specifieke aandacht voor sleuteltechnologieën en hightech. Nederland stond op de beurs met een grote delegatie van ruim 90 Nederlandse tech bedrijven (inclusief Philips, TomTom, NXP en Signify). De *kick-off* (met een belangrijke rol van Nederland) en de lancering van de 'CES Innovation Roadshow' gaf geselecteerde bedrijven de mogelijkheid om zich via digitale bijeenkomsten actief te verbinden met potentiële klanten en investeerders in de belangrijkste markten wereldwijd. De CES 2021 leverde voor de deelnemers circa 1500 relevante zakelijke kansen op en heeft tot meer dan 450 publicaties in de Nederlandse en internationale media geleid met een bereik van ongeveer drie miljoen digitale kijkers (*views*).

Frankrijk - economische missie 25-27 januari 2021

Virtuele missie o.l.v. staatssecretaris Keijzer met 160 Nederlandse bedrijven (160 deelnemers) uit de sectoren duurzame bouw, mobiliteit, water, luchtkwaliteit, sportinfrastructuur

Frankrijk loopt binnen Europa voorop op het gebied van Artificiële Intelligentie (AI) en zoekt de internationale samenwerking op. Deze virtuele innovatiemissie naar Frankrijk werd georganiseerd in samenwerking met de Nederlandse AI-

Coalitie en had als doel om Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen te positioneren als innovatieve spelers op het terrein van AI (in de landbouw, mobiliteit en gezondheidszorg). De missie heeft deelnemers de mogelijkheid geboden een relevant netwerk op te bouwen om AI-oplossingen op te kunnen schalen, handel te bevorderen en mogelijkheden voor R&D-samenwerking te onderzoeken. Inmiddels is in november op het thema gezondheidszorg een vervolg innovatiemissie naar Frankrijk georganiseerd, in samenwerking met de Franse *Health Data Hub*, met als thema data-uitwisseling bij onderzoek naar aanhoudende klachten na COVID-19.

Onze Referentie

BZDOC-324742632-55

Japan - economische missie 3-5 februari 2021

Virtuele missie o.l.v. staatssecretaris Keijzer met 64 Nederlandse bedrijven (79 deelnemers) uit de sectoren slimme industrie, dienstverlening en landbouw

Deze missie stond in het teken van de thema's *Smart Agriculture, Smart Industry* en *Smart Services*. Bijzonder bij deze missie is dat deze is vormgegeven in samenspraak met de regionale ontwikkelingsorganisatie Oost-NL. De missie heeft geleid tot concretere samenwerking op gebieden van slimme industrie, financiële technologie en slimme landbouw onder andere door het ondertekenen van een Memorandum of *Understanding* tussen *Holland Fintech* en de *Japanese Fintech Association* gericht op samenwerking en kennisuitwisseling. Door middel van innovatiemissies op terreinen als agrarobotica, quantumtechnologie en fotonica kan hierop worden voortgebouwd.

India - economische missie 8-15 februari 2021

Virtuele missie o.l.v. minister Kaag met 76 Nederlandse bedrijven (103 deelnemers) uit de sectoren water, landbouw en duurzame energie

India is één van de strategische markten in de handelsagenda. De virtuele economische missie gaf opvolging aan het Staatsbezoek en de daaraan gekoppelde handelsmissie in oktober 2019 door specifiek op de sectoren water en landbouw in te zetten. De sector hernieuwbare energie is als nieuwe sector aan deze missie toegevoegd. Sinds de handelsmissie van oktober 2019 heeft de energietransitie in de bilaterale samenwerking met India een belangrijke plaats ingenomen. De missie was bij uitstek een manier voor Nederlandse bedrijven om bestaande contacten te intensiveren, kennis van de markt te actualiseren, zich beter te positioneren en contacten te leggen met nieuwe partners.

VAE en Oman - economische missie 22 maart-1 april 2021

Virtuele missie o.l.v. minister Kaag met 115 Nederlandse bedrijven (141 deelnemers) uit de sectoren water, energie en voedsel

Deze missie maakt deel uit van de meerjarige strategie van het kabinet - samen met private partners - gericht op de Golfregio als strategische markt in de Handelsagenda. De inzet richt zich op de sectoren water, energie en voedsel en de verbanden daartussen. Tijdens de missie kregen 141 deelnemers uit Nederland de kans zich te verdiepen in de ontwikkelingen en mogelijkheden in verschillende (sub)sectoren, zoals zonne-energie, tuinbouw en afvalwatermanagement, zowel in de VAE als Oman. De deelnemers hebben met 355 potentiële zakenpartners en netwerken contact gelegd via het B2Match platform. De handelsmissie heeft deelnemers bovendien de mogelijkheid geboden zich voor te bereiden kansen te identificeren tijdens de Expo 2020 Dubai (EXPO), die in oktober 2021 van start is gegaan.

Duitsland - economische missie 24 maart 2021

Virtuele missie o.l.v. staatssecretaris Keijzer met 97 Nederlandse bedrijven (187 deelnemers) uit de sectoren kunstmatige intelligentie (AI), agrovoedsel, mobiliteit, industrie, medische technologie en data delen

Onze Referentie

BZDOC-324742632-55

Zowel vanuit de overheid als vanuit het bedrijfsleven is er groeiende belangstelling voor AI en de kansen die er liggen voor internationale samenwerking. Door het gebruik van AI kunnen bijvoorbeeld landbouw- en mobiliteitssystemen efficiënter worden ingericht, kan de productiviteit van de industrie toenemen waarmee het energieverbruik omlaag kan worden gebracht en kunnen ziektes sneller worden gedetecteerd. Staatssecretaris Keijzer en haar Duitse collega Jarzombek (BMW) openden de dag met een videoboodschap, waarna de *AI-Coalitie* en het Duitse *KI Bundesverband* in gesprek gingen over AI-samenwerking. Gedurende de dag was er ook gelegenheid om deel te nemen aan individuele (1-op-1) matchmaking via het B2Match-platform. Met meer dan 340 aanmeldingen, en rond de 100 uitgenodigde experts in de middag, was het een druk bezocht digitaal event. De uitkomsten variëren van het samen ontwikkelen van een *use-case* tot het opzetten van een Duits-Nederlandse AI *fieldlab*.

Zuid-Afrika - economische missie 21 juni 2021

Virtuele missie o.l.v. directeur-generaal Buitenlandse Economische Betrekkingen met 32 Nederlandse bedrijven (36 deelnemers) uit de sectoren gezondheidstechnologie, slimme logistiek en financiële technologie

Dit virtuele bezoek aan Zuid-Afrika sloot nauw aan op de in 2019 door het bedrijfsleven onder leiding van VNO-NCW en MKB Nederland ontwikkelde Afrika Strategie. In deze strategie wordt gewezen op nieuwe groeiemarkten in Afrika die zorgen voor veel handels- en exportkansen. De missie was gericht op technologie en het stimuleren van handel tussen Nederlandse en Zuid-Afrikaanse bedrijven in drie innovatieve sectoren: gezondheidstechnologie (*health tech*), slimme logistiek (*smart logistics*) en financiële technologie (*fintech*). Naast verdienkansen voor Nederland en Zuid-Afrika heeft de missie een bijdrage geleverd aan het identificeren van technologische oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen in Zuid-Afrika, zoals innovatieve manieren om het armere deel van de bevolking toegang te geven tot financiële dienstverlening (inclusieve financiering). De missie heeft geleid tot een succesvolle *matchmaking* tussen Nederlandse en Zuid-Afrikaanse bedrijven en daarmee tevens de inzet van de publiek-private Taskforce Handelsbevordering Nederland-Afrika mede ondersteund.

De minister voor Buitenlandse Handel
en Ontwikkelingssamenwerking,

Tom de Bruijn